

GEMEENTELIJK MONUMENT**GM-nummer //****Algemene gegevens**

Adres	: Willemstraat 1-3
Postcode, Plaats	: 3314 ZZ, Dordrecht
Kadastraal	: DDT00 K 2599
Wijk	: Nieuw-Krispijn, Oranjebuurt
Inventarisatie	: MIP ZH-NS-276-35

Algemene omschrijving

Bouwjaar / verbouwing	: 1907-1908, 2002 funderingsherstel (blok A117)
Architect / aannemer	: G. Hoek
Opdrachtgever	: G. Hoek
Oorspronkelijke functie	: beneden-bovenwoning
Huidige functie	: woonhuis
Bouwstijl	: eclectisch, invloeden Jugendstil

Algemene beschrijving

Hoekpand en erfafscheiding die deel uit maken van een ensemble van vier geschakelde en ongeveer gelijktijdig gebouwde woningen. Willemstraat 1-9 werd gebouwd in 1907-1908 als een van de eerste woningblokken in de Willemstraat.

Historie gebied

De Oranjebuurt ten zuiden van het station is een woonwijk met vooroorlogse en na-oorlogse bebouwing. De begrenzing van het vooroorlogse gebied wordt gevormd door de Dubbeldamseweg Zuid, de Mauritsweg, de Frederikstraat en de Mariastraat. Dit gebied was tot het begin van de 20^e eeuw vrijwel onbebouwd, waarbij de Dubbeldamseweg de hoofdverbinding vormde tussen de stad Dordrecht en het dorp Dubbeldam. De spoorweg naar Breda (1872) was een ingrijpende verandering voor het landelijke buitengebied waarbij Dubbeldam grond moest afstaan aan de stad. De aanwezige bebouwing aan de Dubbeldamseweg bestond uit enkele buitenplaatsen, hoeves, molens en schaarse 19^e-eeuwse bebouwing.

Vanaf 1904 tot ca. 1916 werd zowel ten oosten als ten westen van de Dubbeldamseweg het gebied tot aan de begraafplaats en de spoorwegovergang bebouwd. Het oostelijk deel, de Bloemenbuurt werd gerealiseerd door de Stichting Woningzorg en particulieren. De westelijke zijde kwam geheel tot stand dankzij particulier initiatief. Zo ontstonden enige straten met een ensemble van arbeiderswoningen met veel groen en gevarieerde bebouwing. Het wijkje is een voorbeeld van woningbouw onder de eerste Woningwet (1901), zonder stedenbouwkundig kader.

De grootste ontwikkelaar van de wijk was Gerrit Hoek, die zich van timmerman in loondienst had ontwikkeld tot aannemer/ontwikkelaar. In de beginjaren tekende hij zelf zijn projecten totdat het bedrijf begon te groeien en hij tekenaars en bouwkundigen in dienst nam. Vanaf 1906 had hij een compleet bedrijf waarvoor hij in de Sofiastraat een werkplaats bouwde met een bovenwoning voor zijn gezin. Dit werd al snel te klein en in 1910 bouwde hij een grotere werkplaats met magazijn, kantoor en woonhuis in de Frederikstraat, die zou uitgroeien tot een complete timmerfabriek, de Dordrechtsche Electriche Timmerfabriek De Industrie. De Eerste Wereldoorlog en de daaruit volgende economische malaise zorgde voor het einde van de timmerfabriek die in 1917 geliquideerd werd.

De wijk heeft in de loop van de tijd relatief weinig veranderingen ondergaan. Sommige woningen zijn wat ingrijpender gerenoveerd dan andere, maar het diverse karakter van de woningen met zijn veranda's, erkers en torentjes kenmerkt nog steeds deze buurt.

Ligging

Het woningblok staat aan de noordkant van de Willemstraat, waarbij de rooilijn per woonhuis naar achteren verspringt. Willemstraat 1-3 vormt de afsluiting met de hoek van de Dubbeldamseweg Zuid. De woonhuizen zijn pal noord-zuid georiënteerd, behalve het linkerdeel van Willemstraat 9 dat een overgang vormt naar de bebouwing aan de Hendrikstraat.

Hoofdvorm

Het woonhuis is gebouwd op een rechthoekige plattegrond in twee bouwlagen met een zolder onder een gebroken schilddak. Aan de voorzijde bevindt zich op begane grond niveau een driezijdige erker. Aan de achterzijde bevindt zich een bouwmasa in twee bouwlagen onder een plat dak.

Bouwgeschiedenis

Willemstraat 1-3 werd in 1907-1908 gebouwd als eerste van de rij woningen Willemstraat 1-9. Alleen van Willemstraat 1-3 zijn bouwtekeningen aanwezig in het archief. Hoewel niet gesigneerd, zijn vermoedelijk alle vier de woonhuizen gebouwd door Gerrit Hoek. De woonhuizen kenmerken zich door een grote variëteit in vorm en detail, maar vormen toch een eenheid door de materialisering in dezelfde bruine baksteen, afgewisseld met strekken, bogen en speklagen in rode strengperssteen.

In 1908 werd een vergunning aangevraagd voor een loodsje in de tuin. Het is niet bekend of deze nog aanwezig is. In 1963 en 1969 wordt een verzoek gedaan om Willemstraat 1 aan de woningvoorraad te onttrekken en hierin een bedrijf te vestigen. Aan dit verzoek werd geen toestemming verleend tenzij elders compensatie werd geleverd.

Omstreeks 2002 heeft funderingsherstel plaatsgevonden bij alle vier de woonhuizen (blok A117).

Beschrijving exterieur

De gevels zijn gemetseld in een bruine baksteen in kruisverband met gesneden voeg. Het voegwerk is gedeeltelijk vervangen door een platvolle voeg. De strekken boven de licht getoogde vensters zijn uitgevoerd in een rode strengperssteen, evenals de speklagen in het verlengde van de kozijnen en de wisseldorpels. In de zijgevel aan de Dubbeldamseweg zijn deze later witgeschilderd. De vensters bestaan uit houten kozijnen met schuiframen. De bovenramen op begane grond niveau zijn voorzien van eenvoudig glas-in-lood, dat vermoedelijk wat jonger is dan de bouwperiode. De gevels worden beëindigd door een omtimmerde goot, rustend op gesneden, houten klossen. Het dak is gedekt met originele, grijs gesmoorde kruispannen.

De voorgevel is tweeledig met links een entreegedeelte en rechts de hoofgevel die als schijngevel doorloopt tot boven de nok van het dak. Het linkerdeel heeft twee voordeuren die vermoedelijk origineel, maar aangepast zijn. Beide deuren hebben een bovenraam, waarvan het linker voorzien is van origineel glas-in-lood in geometrisch motief. De rechtervoordeur (nummer 1) wordt in de huidige situatie gebruikt als toegang tot de woning. Links van de deuren bevinden zich in hardsteen uitgevoerde brievenbussen. Boven de entrees bevindt zich centraal een venster met schuifraam met daarboven een dakkapel uitgevoerd met een zinken spitsvormige afwerking. De rechtergevel bestaat uit de erker op begane grond niveau met daarin openslaande deuren naar de voortuin. Het dak van de erker was in gebruik als balkon voor de bovengelegen verdieping, maar het hekwerk is verdwenen. Het balkon grenst aan een groot venster dat bestaat uit openslaande deuren, zijramen en bovenramen. Aan weerszijden van dit venster zijn ter hoogte van de bovenramen blindnissen in het metselwerk aangebracht, voorzien van een halfronde rollaag met sluitsteen. Op zolderniveau bevindt zich een venster voorzien van een half rond bovenraam en twee zijramen. De gevel eindigt als trapgevel met in het midden een verbreed deel met in strengperssteen uitgevoerde lisenen. Afdekstenen zijn uitgevoerd in kunststeen.

De zijgevel aan de Dubbeldamseweg Zuid is soberder van opzet en bestaat uit boven elkaar gepositioneerde vensters. In het hoofdvolume zijn drie vensters per bouwlaag aangebracht, waarvan de middelste bestaat uit een bovenraam en een blindnis ter

hoogte van de overige onderramen. Centraal op het dak staat een dakkapel die vermoedelijk oorspronkelijk wat rijker uitgevoerd was. Aan weerszijden staan gemetselde schoorstenen. Rechts in de bouwmassa van twee bouwlagen bevindt zich per bouwlaag één venster met schuifraam.

De achtergevel, voor zover waarneembaar vanaf de openbare weg en Willemstraat 5, is geheel witgekeimd. De gevel bestaat uit de achtergevel van het hoofdvolume dat op zolderniveau links voor een deel is doorgezet als Vlaamse gevel. Rechts bevindt zich een dakkapel. De overige achtergevels bestaan uit de gevels van de bouwmassa onder het platte dak, dat aan de rechterzijde meer doorsteekt de tuin in. In dit gedeelte bevindt zich een venster met keukendeur, zijraam en bovenramen met daarboven een schuifraam.

Beschrijving interieur

Van het interieur is geen opname gemaakt.

Uit de bouwtekening is af te lezen dat de benedenwoning bestond uit een woonverdieping op de begane grond en een slaapverdieping op de halve tweede verdieping. Op de eerste verdieping was het woongedeelte van de bovenwoning, Willemstraat 3, met een slaapgedeelte aan de voorzijde van de tweede verdieping. Het is onbekend in hoeverre de structuur van de plattegrond gewijzigd is, of dat er nog monumentale interieuronderdelen aanwezig zijn.

Beschrijving tuin, erf, perceel

Het woonhuis beschikt over een voortuin aan de Willemstraat en een achtertuint, grenzend aan de Dubbeldamseweg Zuid. Aan de voorzijde wordt de tuin door een smeedijzeren hekwerk gescheiden van de openbare weg en van Willemstraat 5. Deze hekwerken uit de bouwperiode maken deel uit van de bescherming.

Bronnen

Regionaal Archief Dordrecht

- 752-15875 Tekeningen Willemstraat 1-3, 1907
- 752-15874 Het bouwen van een loodsje, 1908
- 752-15873 Het bouwen van een loodsje, 1908, wijziging
- 752-15876 Betreft woningonttrekking Willemstraat 1, 1963-1969

Literatuur

- L. van Hoek. *Baas Hoek. 1880-1958. De Geschiedenis van een Dordtse Pionier op sociaal gebied*. Dordrecht 1988.
- B. Lamberts en A.F.J. Niemeijer. *Dordrecht. Architectuur en stedenbouw 1850-1940*. Zwolle 2002.

Opname vanaf openbare weg januari 2019, mei 2019

Waardering

Cultuurhistorische waarde

Het ensemble Willemstraat 1-9 heeft cultuurhistorische waarde als onderdeel van de Oranjebuurt die voor een groot deel in de periode 1904-1916 werd ontwikkeld door Gerrit Hoek, die in de wijk zijn aannemersbedrijf vestigde. De woningen zijn een representatief voorbeeld van woningbouw op particulier initiatief die onder de eerste Woningwet (1901) werd gerealiseerd.

Architectonische waarde

De woningen hebben architectonische waarde door de karakteristieke voorgevels die gebouwd zijn in een eclectische stijl, beïnvloed door de Jugendstil. De gevels, die een eenheid vormen door materiaalgebruik, verschillen onderling door de variëteit in dakkapellen, in gevel- en in dakvormen. Typisch voor Gerrit Hoek is, dat elk woonhuis

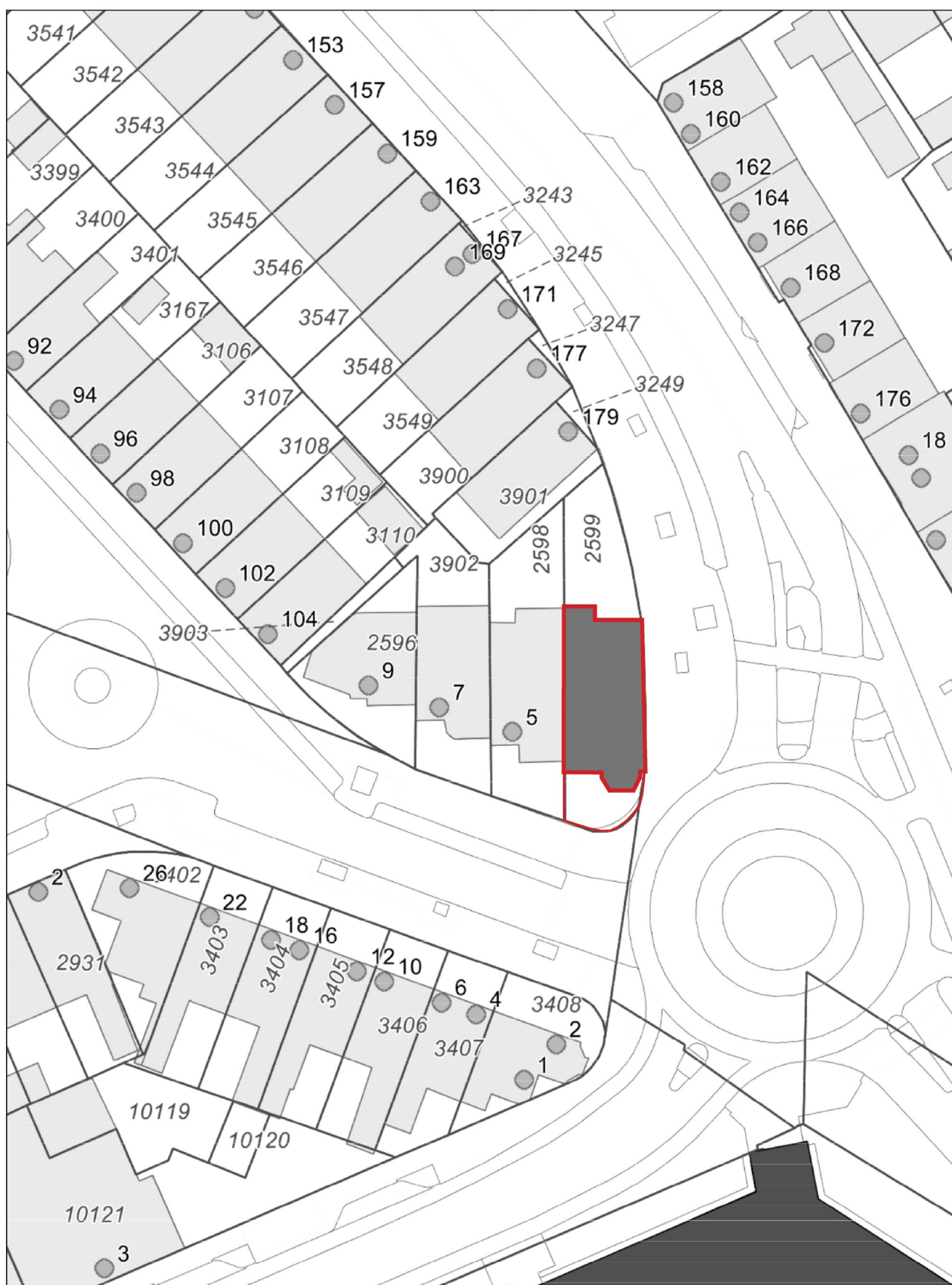
zich onderscheidt door een eigen karakteristiek element. Willemstraat 1-3 is verbijzonderd door de erker en de getrapte voorgevel met lisenen.

Situering

De woningen hebben ensemblewaarde in relatie tot elkaar en tot de overige vroeg 20^e-eeuwse bebouwing in de omgeving. Het woningblok heeft stedenbouwkundige waarde door de verspringende rooilijn langs de Willemstraat en als begeleiding van de entree vanaf de Dubbeldamseweg Zuid naar de Oranjabuurt. Het smeedijzeren hekwerk is hierbij van belang als erfafscheiding en als overgang van de straatrichting naar de noord-zuid georiënteerde woonhuizen. Willemstraat 1-3 vormt het afsluitende hoekpand van de twee wegen.

Gaafheid

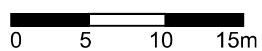
Het gehele ensemble is van belang door de gaafheid van de voorgevels. Het exterieur van Willemstraat 1-3 is grotendeels in originele staat; lichte wijzigingen betreffen onder andere het glas in de bovenramen en gedeeltelijk herstel van voegwerk.

Aan deze tekening kunnen geen rechten worden ontleend

08 Februari 2019

Schaal 1:500

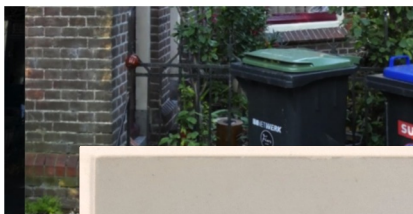
Willemstraat, hoek Dubbeldamseweg Zuid

rotonde Dubbeldamseweg Zuid

detail voorgevel

voorge

